

їроверка на
знаєње

универзитет

СТУДЕНТУ, ТИ ИМАШ
ПРАВО ДА ЗНАЕШ!

стипендія на
студент

інституція

Издавач:

Младински образовен форум

За издавачот:

Марјан Забрчанец, извршен директор

Уредници:

Александра Живковиќ, Кристина Митрова

Автор:

Ѓорѓи Илиевски

Лектура:

Симона Груевска-Маџоска

Оваа публикација е овозможена со поддршка од американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД) во рамките на Проектот на УСАИД за граѓанско општество. Содржината на публикацијата е одговорност на авторите, и не ги изразува ставовите на УСАИД или на Владата на Соединетите Американски Држави.

ПРЕДГОВОР	4
Студенту, ти имаш право да знаеш!.....	5
Што е универзитет?	6
Која е улогата и задачата на високообразовната установа?	6
Кој ужива статус на студент?	7
Кои се членови на академската заедница?	7
Кои се етичките вредности на универзитетот?	8
Универзитетот остварува меѓународна соработка?	8
Кога започнува студиската година?	9
Што опфаќа организацијата на студиите?	9
Задолжителна литература за студирање	11
Како се врши проверка на знаењата?	11
Права и обврски на студентите	13
Дали постојат посебни можности за студирање?	14
Право на бесплатно школување	15
Што ако си незадоволен од добиената оценка од проверката на знаењето?	15
Твоја вклученост во оценување на квалитетот на наставата на твојот факултет	16
Водење и заштита на твоите лични податоци	17
Кофинансирање и партиципации на студиите	17
Паралелно студирање	19
Премин од едни на други студии	19
Учество на студентот во управувањето	19
Мирување на обврските	20
Престанок на статусот на студент	22
Што изработуваат студентите по завршување на студиите?	22
Дисциплински мерки	22
Заштита на правата на студентите	23
Додатоци - практични обрасци	25
За Младински образовен форум	29
За Проектот на УСАИД за граѓанско општество	30

Студенту, ти, како рамноправен член на академската заедница, имаш право да знаеш за твоите права и за твоите обврски, да бидеш активен партнер и субјект во академската заедница, како и да ги практикуваш и да ги почитуваш законските и подзаконските акти.

Согласно со изнесените сознанија и видувања, треба да истакнам и да напоменам дека, и покрај декларативните залагања и законската регулатива, сè уште во практиката студентот не е вклучен на завидно ниво, односно има расчекор во практиката. Затоа, студенти, потребно е поорганизирано и активно да се вклучите во студентското организирање, како и во секој сегмент во органите на универзитетските и на факултетските тела.

Повод да се напише оваа брошура беше и поканата од Младинскиот образовен форум да учествувам на средба со студентите, која се одржа на платото на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, на настанот „На лимонада со Државен просветен инспекторат“, организиран од страна на Младински образовен форум. На средбата студентите искажаа доста дилеми и проблеми, како и недоволна информираност за нивните права и обврски и недоволна студентска организираност.

Во оваа брошура ќе бидат обработени правата на студентите од законските документи, и ќе бидат прикажани практични примери од досегашната работа на инспекторатот. Воедно, ќе бидат користени и примери од советодавниот сервис за права на младите во рамките на МОФ, како и примери како можат студентите да си ги остварат своите права.

Оваа брошура ја посветувам на сите студенти во Република Македонија. Таа нека биде поттик и прв чекор кон студентот – субјект и партнер во академското и во општественото живеење.

Ѓорѓи Илиевски,
државен просветен инспектор за високо образование

СТУДЕНТУ, ТИ ИМАШ ПРАВО ДА ЗНАЕШ!

Оваа брошура сметаме дека е од суштинско значење, и таа треба да биде практичен водич во твоите раце во текот на студиите. Како што кажува и самиот наслов, ти имаш право да знаеш, имаш право да бидеш информиран за твоите права и за тоа каде и како да ги оствариш, односно да ги заштитиш во случај на нивна повреда. Ти имаш право на пристап кон информации и имаш загарантирана слобода на примање и на пренесување информации.

Како студент имаш право да бидеш запознаен со твоите права и слободи и имаш уставно загарантирано право и ти активно да придонесуваш, поединечно или заедно со други за нивно унапредување и заштита.

Во оваа брошура се презентирани случаи во кои советодавниот сервис за права на младите постапуваше и им помогна на студентите кои побараа од нас совет како да ги остварат своите права. Советодавниот сервис за права на младите е создаден во рамките на проектот „Советодавен сервис за права на младите“ кој го спроведуваше Младински образовен форум, поддржан од страна на Амбасадата на САД во Скопје, во периодот од октомври 2013 година до септември 2014 година. Млади правници ентузијастично работеле посветено на прашањата кои пристигнуваа од младите и им даваа совети и насоки како да ги остварат и заштитат своите права. Во оваа брошура се презентирани само три случаи од многуте во кои советодавниот сервис за права на младите постапуваше, а станува збор за правото на студентот да ги стави студиите во мирување, правото на приговор поради оценка од проверка на знаењето и остварување на правото на бесплатно школување.

Се надеваме дека ќе те инспирираме и тебе да поставуваш сè повеќе прашања и твојата успешна приказна да биде мотивација за сите други студенти. Ние имавме искрена желба да те информираме, а ти имаш право да знаеш. Ние се потрудивме да ти ги доближиме механизмите кои ти стојат на располагање, а на тебе останува активно и без страв да се залагаш за остварување, унапредување и заштита на твоите права.

Од уредниците

Што е универзитет?

Универзитетот е највисока автономна високообразовна, научна, односно уметничка установа која го обезбедува единството во вршењето и развојот на високото образование, науката, уметноста и стручноста. Овие функции универзитетот ги извршува непосредно преку своите единици од различни студиски подрачја, т.е. различните високообразовни институции.

Универзитетот е самостојна високообразовна установа и има својство на правно лице. Единиците на универзитетот имаат права и обврски, определени со Законот за високо образование (ЗВО). Сите специфичности за работата на Универзитетот може да се најдат во актот за основање на универзитетот, а тоа е Статутот на универзитетот. Ова е највисокиот правен акт на универзитетот.

На статутот на јавниот универзитет и на јавната самостојна високообразовна установа согласност дава Собранието на Република Македонија, а на приватната високообразовна установа, основачот, по претходно мислење на министерството надлежно за работите на високото образование.

Единицата на универзитетот има Правилник, кој е во согласност со Статутот на универзитетот, и со него се уредуваат внатрешните односи и работењето на единицата. За обврските на организациските единици неограничено одговара универзитетот кој го основал.

Која е улогата и задачата на високообразовната установа?

Студенту, треба да знаеш дека основна улога и задача на високообразовната установа е создавање, заштита и пренесување на знаења за обезбедување на социјална и економска благосостојба и напредок на општеството, подготвување на студентот за занимање за кои е потребна примена на научни откритија и стручни знаења, културна и јазична разновидност, поттикнување на технолошкиот развој, развој на уметностите, техничката култура и спортот. Овие цели се остваруваат на неколку начини:

- организирање на студии според студиски програми од прв, втор и трет циклус на студии,
- давање можност секому под еднакви услови да учествува во високото образование,
- изведување на фундаментални, развојни и применети истражувања,
- пренесување на научни, стручни и уметнички знаења и вештини,
- обезбедување учество на студентот во управување, особено во врска со прашања кои се од значење за квалитетот на наставата и на студентскиот стандард,
- обезбедување на научен, стручен и уметнички подмладок,
- обезбедување на систем за доживотно учење,
- соработка со странски и домашни високообразовни и научни установи и со остварување други форми на меѓународна соработка,
- други форми и видови на подигање на општото образовно ниво и поттикнување на конструктивен натпревар меѓу различните идеи и пристапи.

Кој ужива статус на студент?

Статусот на студент, а со тоа и член на академската заедница, се стекнува со запишување на прв, втор и трет циклус студии на универзитет, односно на самостојна високообразовна установа. Статусот на студент се докажува со студентска легитимација.

Кои се членови на академската заедница?

Студенту, ти си рамноправен член на академската заедница. Оваа заедница ја сочинуваат: професорите, асистентите, помладите соработници на факултетот, деканите, ректорите, студентите и лицата избрани во наставно-научни, научни, наставни и стручни звања. Редовните професори остануваат членови на академската заедница и по нивното пензионирање.

Членовите на академската заедница на универзитетот се должни да го применуваат Етичкиот кодекс на универзитетот.

Тие имаат исти научни и стручни цели. Тие треба да ги негуваат вредностите на меѓусебно почитување и грижа за извршување на академските функции.

Кои се етичките вредности на универзитетот?

Студенту, односите на универзитетот се градат врз основа на достоинството и самодостоинството на неговите дејци и студенти. Сите членови на академската заедница треба меѓусебно да се почитуваат. На универзитетот нема место за насилство, притисок и поткуп. Не е дозволена корупција, морално и сексуално злоставување. Универзитетот не дозволува приватизирање на научната и на наставната дејност, непотизам, искористување на позицијата на членовите на академската заедница за учена на студентите, продажба на учебници, книги и на други наставни материјали во форма на учена, искористување на работното место и позицијата за нечесно заработување во наставата и на испитите. Секој студент треба да се бори против овие појави.

Основна етичка вредност меѓу универзитетските дејци, наставниците и студентите е лојалноста. Универзитетот треба да се грижи за здравјето и за културното воздигнување на своите студенти и да ги унапредува спортските и културните активности на студентите.

Универзитетот остварува меѓународна соработка?

Универзитетот како автономна установа не е затворен сам во себе, туку тој има обврска да соработува и да склучува меѓународни договори со првите 500 рангирани универзитети согласно со Шангајската листа, односно првите 200 најдобро рангирани универзитети од соодветното научно подрачје, односно првите 100 најдобро рангирани универзитети по MBA-програма согласно со Шангајскиот Цио Тонг универзитет, USNews and report и Times Higher Education Supplement-World Universittu Ranking.

Универзитетот или единицата во негов состав, високообразовната установа, односно високата стручна школа, има обврска да организира студиски престој за минимум 30 свои студенти, во траење од не помалку од еден месец, а не повеќе од три месеци на првите 500 рангирани универзитети, согласно со Шангајската листа. Иста е обврската на факултетот, односно високата стручна школа да реализира визитинг за 3 % од своите професори годишно, на првите 500 рангирани универзитети, согласно со Шангајската листа.

Меѓународната соработка опфаќа:

- учество во меѓународни проекти,
- остварување соработка со: универзитети, национални и други академии, бизнис-заедницата, јавни и приватни институти и центри и други субјекти, заради унапредување на високообразовната, научноистражувачката и применувачката, односно апликативната дејност,
- размена на научни и стручни публикации, научни информации,
- учество на научни средби, симпозиуми, конференции,
- организирање меѓународни студиски програми и унапредување на европската димензија во високото образование,
- организирање зимски/летни универзитети,
- организирање студиски програми надвор од Република Македонија,
- мобилност на студенти и на наставници,
- учество во меѓународни програми асоцијации и изведување на други високообразовни, научни и применувачки, односно апликативни активности.

Кога започнува студиската година?

Студиската година почнува на 15 септември, а завршува на 14 септември следната година и се дели на две целини – зимски и летен семестар. Постои можност факултетот да се одлучи да ја подели академската година на три семестри, со можност наставата да се остварува во циклуси. Почетокот и времетраењето на наставата по семестри се определува со Статутот на универзитетот, односно самостојната високообразовна установа.

Што опфаќа организацијата на студиите?

Студиите треба да бидат организирани на начин што ќе овозможат студентот да може непречено да го оствари правото на образование без притоа да биде оптоварен од премногу обврски кои се бараат од него. За таа цел е предвиден определен обем на предавања, фонд на часови и сл. кои имаат за цел организирано одвивање на наставата без оптоварување на студентот.

Па така во рамките на најмногу 40 недели годишно, вкупното оптоварување на студентите изнесува од 1500 до 1800 часа годишно.

Тоа значи дека студиските програми од првиот циклус (додипломски) студии содржат најмалку 20 часа, а најмногу 30 часа предавања, вежби и семинари неделно и 30 недели годишно. По исклучок, ако студиската програма содржи практично оспособување, вкупното оптоварување на студентот не смее да надмине 40 часа неделно и 45 недели годишно.

На начин и според постапка определени со статутот на универзитетот, односно самостојната високообразовна установа, организацијата и временското распоредување на предавањата, семинарите и вежбите може да се приспособат на специфичноста на студиската програма (студиски програми по уметност и други).

Оптоварувањето на студентите опфаќа:

- предавања, вежби, семинари и други облици на студиите кои се соодветни на специфичноста на наставно-научната област (практично оспособување, хоспитација, настапи, теренска работа и слично),
- консултативно-инструктивна настава, форми на континуирана проверка на знаењето и испити кои се сметаат како контакт-часови,
- индивидуална студиска работа (спортска работа, истражување на литература, семинарски задачи, проектна работа),
- самостојно учење, како и изработка на дипломска (магистерска, докторска) задача.

Одлука за распоредот на часовите и наставата донесува деканатската управа на предлог на внатрешните организациски единици на факултетот. Вкупниот број часови на секој циклус се распределуваат рамномерно меѓу сите наставници од иста или сродна научна област.

На наставникот кој не го исполнува минимумот број часови за наставна дејност за учебната година, со решение на деканот му се определуваат часови на настава од сродна научна област. Ако природата на студиите тоа го овозможува, со студиска програма може да се приспособи организацијата и временското распоредување на предавањата, семинарите и вежбите според можностите на студентите (вонредни студии). Приспособувањето се врши според условите и на начин и постапка определени со правилникот на единицата, во согласност со статутот на универзитетот, односно самостојната високообразовна установа.

Задолжителна литература за студирање

Професорите, односно лицата со наставно-научни и наставни звања на високообразовната установа, на почетокот на секоја студиска година вам, студенти, задолжително ви предлагаат основна литература која ги содржи елементите што вие ќе ја користите за полагање на испитите.

Основната литература задолжително се објавува на веб-страницата на високообразовната установа. Основната литература задолжително ја содржи и литературата која ја обезбедува, печати и доставува до високообразовната установа Министерството за образование.

Ти, студенту, имаш право да знаеш дека професорите немаат право да те условуваат да купуваш учебници. Доколку се случи тоа, ти имаш право да го известиш Државниот просветен инспекторат кој има надлежност да постапува во таков случај.

Пример:

Професор на Медицинскиот факултет во Скопје ги приморувал студентите да купуваат учебници чиј автор е тој, како начин на добивање поени при оформување на оценката. Група студенти револтирани од однесувањето на професорот, поднесуваат пријава до Државниот просветен инспекторат и доставуваат примероци на книги кои нивни колеги ги купиле и на кои уредно стои посвета од професорот, како и печат од трговско друштво кое е во стечај. Инспекторот од Државниот просветен инспекторат утврдува незаконско постапување. На професорот му е изречена мерка парична казна и опомена пред престанок на работниот однос.

Како се врши проверка на знаењата?

Проверката на знаењето на студентот, по наставните предмети, се врши континуирано во текот на образовниот процес и се изразува во поени. За исполнувањето на обврските за полагање на испитот (по делови или во целина), студентот може да оствари најмногу 100 поени или да добие позитивна оценка која се изразува до 10 (десет), при што оценката 5 (пет) означува недоволен успех.

Испитот на еден наставен предмет може да се полага најмногу три пати, од кој третиот пат, по барање на студентот, испитот се изведува пред комисија составена од три члена од наставници од исто или сродно наставно-научно подрачје. Деканот, односно директорот ја формира комисијата. Наставникот кај кого полагал студентот не е член на комисијата.

Студентот кој испитот не го полагал и студентот кој испитот не го положил е должен во наредната академска година повторно да го запише тој предмет. Проверката на знаењето по одделни наставни предмети се врши на начин определен во студиската програма и во рокови утврдени со статутот на високообразовната установа.

Универзитетот, односно самостојната висока стручна школа го утврдува начинот на проверка на знаењето и полагањето на испитот. Завршното оценување задолжително се запишува во индекс или во некој друг документ и во пријава за завршно оценување.

Уверението или документот за завршното оценување се издава врз основа на податоците во пријавите за испитите за секоја предметна програма, потпишани од наставникот. Просечниот успех на студентот претставува аритметичка средина на оценките од завршното оценување по сите наставни предмети во текот на студиите, вклучувајќи го и завршниот испит.

Пример:

Студентка на Педагошкиот факултет во Битола, за време на своите постдипломски студии полагала три испити по предмети кои биле предавани од нејзината мајка. Така, за трите испити добила највисока оценка. Ова е во спротивност со Законот за високо образование, како и во спротивност со Етичкиот кодекс со кој најстрого се забранува поттикнување на форми на непотизам.

По пријавувањето на случајот во ДПИ, на студентката биле поништени положените испити, било укажано дека нив ќе мора да ги полага кај друг предметен професор или пред специјално составена комисија, заради спречување на вакви појави во иднина.

Студенту, имаш право на:

- квалитетни студии,
- образовен процес како што е предвидено со студиските програми,
- слободно искажување на мислење и ставови во текот на наставата и другите активности на високообразовната установа,
- право на изјаснување за квалитетот (оценување) на наставата и наставниците,
- редовно студирање и статус на редовен студент и право на вонредно студирање и статус на вонреден студент,
- редовно да напредуваш, да се образоваш и да го завршиш студирањето под услови кои важеле при уписот,
- запишување и образование под еднакви услови утврдени со закон, статут и студиска програма,
- учество во управувањето со високообразовната установа согласно со овој закон и статутот на високообразовната установа,
- заштита на твоите права и должности пред органите на високообразовната установа, и
- заштита на личноста на студентот од злоупотреба и на твое достоинство.

Студенту, имаш право и да:

- напредуваш и да ги завршиш студиите за пократко време отколку што е предвидено со студиската програма,
- студираш истовремено на повеќе студиски програми од различни специјалности и да изучуваш дополнителни курсеви,
- да ги продолжиш студиите на друга високообразовна установа, ако високообразовната установа на која си запишан престане со работа,
- да ја користиш библиотеката и базите на податоци, просторот, опремата (учебните помагала), софтверот и друга научна и стручна инфраструктура на универзитетот и неговата единица, односно на самостојната високообразовна установа,
- учествуваш во научноистражувачка и стручна дејност при што ти се гарантираат авторски, пронаоѓачки и слични права и награди,
- избираш и може да бидеш избран како претставник на студентите во органите на високообразовната установа,
- да користиш услуги на студентскиот стандард (сместување, исхрана,

здравствена заштита и друго), градски и меѓуградски превоз, според условите утврдени со закон од вршителите на соодветните дејности,

- ги користиш универзитетските објекти за спортска и културна дејност,
- преминуваш од една на друга високообразовна установа, односно од едни на други студии и притоа да ги користи погодностите на кредит-системот,
- учествуваш во работата на студентските организации,
- учествуваш во формите на организирање на студентските организации утврдени со статутот на универзитетот,
- ги продолжуваш студиите што си ги прекинал под услови определени со статутот на високообразовната установа,
- користиш распуст не помалку од 60 дена во рамките на една календарска година,
- добиваш државни или други стипендии или може да користиш финансиски кредит за издршка за време на школувањето,
- остваруваш соработка со студентите во земјата и во странство, и
- остваруваш и други права согласно со законот и со статутот на високообразовната установа.

Студенту, имаш обврска да:

- ги исполниш задачите пропишани во студиските програми,
- ги почитуваш одредбите од овој закон, статутот на високообразовната установа и другите правни акти на внатрешното уредување,
- ги применуваш решенијата на органот на управување, ректорот, односно директорот на самостојната високообразовна установа,
- да дејствуваш во согласност со студентскиот етички кодекс кој го подготвува и одобрува високообразовната установа во согласност со студентското претставување.

Дали постојат посебни можности за студирање?

Студенту, ако имаш статус на врвен спортист или уметник можеш да студираш според планот на студиите на вонредна студиска програма, под услови предвидени со општ акт на универзитетот и единицата.

На исклучително успешен студент може да му се одобри завршување на студиите за време пократко од предвиденото траење на студиите, во согласност со општиот акт на универзитетот и единицата.

На студент може да му се одобри одредени курсеви или студиска година

да ги посетува и/или полага на друга единица на универзитетот или на друг универзитет во земјата и во странство.

Право на бесплатно школување

Во законот за високо образование е предвидено дека право на бесплатно школување имаат студенти со завршен просек од над 9 во претходната година.

Пример:

До советодавниот сервис за права на млади mof.mk/servismladi пристигна следното прашање:

„Како да го остварам правото на бесплатно студирање? Има ли молба или барање некаде каде што можам да преземам или ако нема, што содржи тој поднесок?“

Одговор:

Не постои посебно барање коешто можеш да го преземеш, но советодавниот сервис за права на млади во овој случај изготви пример – Барање за остварување на правото на бесплатно студирање.¹

Што ако си незадоволен од добиената оценка од проверката на знаењето?

Студенту, ти имаш право, во рок од 24 часа, да поднесеш приговор² до деканот, односно директорот на високообразовната установа, ако не си задоволен од завршното оценување, односно од оценката, или ако сметаш дека испитот не е спроведен во согласност со правилникот на високообразовната установа, односно статутот на самостојната висока стручна школа.

Ако деканот утврди дека се исполнети условите, наставникот ќе ја

¹Барањето за остварување на правото на бесплатно школување што го изработи советодавниот сервис за права на млади е составен дел од оваа брошура и се наоѓа на крајот во делот практични обрасци.

²Приговорот што го изработи советодавниот сервис за права на млади е составен дел од оваа брошура и се наоѓа во делот практични обрасци

преиспита оценката од завршното оценување. Ако наставникот не ја преиспита оценката што ја утврдил, студентот испитот го полага пред тричлена комисија составена од наставници од исто или сродно наставно-научно подрачје, во наредните 24 часа, т.е. во наредниот работен ден.

По барање на студентот, му се овозможува да го повтори завршното оценување за повисока завршна оценка по наставен предмет во период од најмногу четири месеца од полагањето.

Твоја вклученост во оценување на квалитетот на наставата на твојот факултет

Со самоевалуацијата се врши проценка на квалитетот на академскиот кадар, научноистражувачката дејност и студиските програми на универзитетот. Самоевалуација на универзитетот, на единиците на универзитетот, односно на самостојната високообразовна установа врши комисија за самоевалуација на универзитетот, односно организациска единица за евалуација на универзитетот, комисија за самоевалуација на единицата, односно на самостојната високообразовна установа, на начин и според услови определени со статутот на универзитетот и статутот на самостојната високообразовна установа. Членовите на комисиите се избираат со тајно гласање од сенатот на универзитетот, односно од наставно-научниот совет, наставниот совет или научниот совет, од редот на наставниците со мандат од четири години и од претставниците на студентите за време од две години.

Комисијата ја врши самоевалуацијата според упатство за самоевалуација и обезбедување и оценување на квалитетот на високообразовната установа, кој го донесува сенатот на универзитетот, односно органот на самостојната високообразовна установа.

Самоевалуацијата се спроведува на интервали од најмногу три години.

Во постапката за самоевалуација се зема предвид и оценката од страна на студентите. Резултатите од самоевалуацијата се објавуваат на веб-страницата на универзитетот, на секоја единица посебно (факултет и научен институт) и на Министерството за образование и наука.

Министерството за потребителна самоевалуацијата на високообразовните установи, воведува Државен електронски систем за самоевалуација.

Секој универзитет, односно самостојна високообразовна установа резултатите ги доставува до Министерството за образование и наука кое изготвува интегрален извештај за резултатите од самоевалуацијата за универзитетите и самостојните високообразовни установи.

Оценката од страна на студентите се добива на крајот на секоја учебна година и истата се зема предвид при напредувањето на наставникот во наставно-научно звање.

Оценката се добива по пат на анкета на студентите која ја спроведува високообразовната установа на начин утврден со статутот на универзитетот или самостојната високообразовна установа.

Водење и заштита на твоите лични податоци

Високообразовната установа ти води евиденција со лични податоци, од започнување на студиите до завршување на студиите, односно до отпишување од факултетот. Студентското лично досие содржи информации како:

- евиденција за моментот на запишување на факултетот и отпишување од него,
- записник за испитите со кој се евидентираат пријавите за испитот, текот на испитите и постигнатите оценки, и
- евиденција на издадени документи за завршени студии.

Документите од претходното образование по завршената уписна постапка ти се враќаат. Треба да знаеш дека се водиш како запишан студент во матичната книга на факултетот, а во главната книга се впишуваш кога ќе ги завршиш твоите додипломски студии, т.е. кога ќе стекнеш статус на дипломиран студент.

Матичната книга на запишани студенти и главната книга на дипломирани студенти се документи од трајна вредност.

Кофинансирање и партиципации на студиите

Студенту, ти ја плаќаш партиципацијата во еднакви рати пред почетокот на секој семестар. Државен универзитет, на предлог на единица на

универзитет, може да воведо партиципација на трошоците на студирање за бројот на студентите чие финансирање се врши во рамките на бројот на студентите чие образование се финансира од Буџетот на Република Македонија.

Високообразовната установа нема да наплатува партиципација за следиве категории на студенти:

- деца без родители,
- лица од прв и втор степен на инвалидност,
- воени инвалиди, и
- лица растени во домови за напуштени деца.

Средствата за партиципација на овие лица ќе се покриваат од Буџетот на Република Македонија.

Студенти на сите степени на високо образование кои се без родители, слепи, глуви, инвалиди од прва и втора група, мајки со деца до шестгодишна возраст и хоспитализираните имаат право на посебни погодности утврдени со статутот на високообразовната установа.

Државен универзитет, во рамките на бројот на студентите определен со конкурсот, може да воведо кофинансирање на трошоците за студирање за студентите чие образование не се финансира од Буџетот на Република Македонија, по претходна согласност од Владата на Република Македонија.

Студентот кој не ги исполнил условите утврдени со правилата на студирање и статутот на јавен универзитет, ги сноси трошоците на школување чие финансирање не се врши од Буџетот на Република Македонија за време и на начин утврден во статутот на универзитетот. Паралелно студирање

Студент може да студира на две или повеќе студиски програми од прв циклус на студии истовремено (паралелно студирање), на една или повеќе високообразовни установи.

Студентот е ослободен од плаќање на трошоците за студирање на втората и секоја наредна студиска програма на која ќе биде запишан доколку:

- првата студиска програма ја има успешно завршено на првата академска година и
- ја завршува секоја наредна академска година со просек на оценките над 9 и втората и секоја наредна студиска програма на која ќе биде запишан е од научното подрачје на биотехничките, техничко-технолошките или природно-математичките науки со исклучок на студиските програми од научните полиња на воено-техничките науки, сообраќај и транспорт, индустриско инженерство и менаџмент, контрола на квалитет, животна средина и географија.

Паралелно студирање

За потребите на паралелното студирање, високообразовните установи посебно ги приспособуваат активностите предвидени со студиските програми. На дадена студиска програма најголемиот број студенти за паралелно студирање може да биде до десет студенти. Високообразовните установи, паралелното студирање го уредуваат со посебен правилник со кој поблиску се уредуваат начинот и условите за студирање. Ти имаш право на увид во овој правилник.

Премин од едни на други студии

Во текот на студиите, студентот може да премине од една на друга студиска програма или од една на друга високообразовна установа, под услови утврдени со студиската програма, односно статутот на високообразовната установа на која студентот преминува.

На иста или сродна високообразовна установа под условите утврдени со ЗВО и статутот на високообразовната установа на која ги продолжува студиите.

Учество на студентот во управувањето

Студенту, ти учествуваш во управувањето со високообразовната установа преку претставници кои ги избираат во студентскиот парламент на универзитетот, односно на самостојната високообразовна установа, студентскиот интеруниверзитетски парламент, преку формите на самоорганизирање или на друг начин според условите утврдени со

закон и статутот на високообразовната установа.

Според статутите на државните факултети, студентите се организираат преку студентскиот парламент – организација во која членуваат претставници на студентите, кои ги претставуваат нивите интереси, барања и предлози.

Студентскиот парламент на универзитетот, односно на самостојната високообразовна установа и студентскиот интеруниверзитски парламент ти овозможува, студенту, остварување на заедничките интереси како партнери во процесот на високото образование.

Твоето учество во органите на универзитетот, односно на самостојната високообразовна установа преку студентскиот парламент на твојот универзитет, треба да придонесе кон третирање прашања значајни за студентите во органите кои носат значајни одлуки за процесот на високото образование. Во овие тела, студенту, како заедница рамноправно одлучувате заедно со професорите, асистентите, деканите и ректорот на твојот универзитет за важни прашања кои се однесуваат токму на вас, студентите. Така, во овие тела се одлучува за висината на партиципацијата на факултетите, укинувањето и воведувањето нови студиски програми, одделувањето на фондови за истражувачка работа на студентите, унапредување на библиотечниот систем на факултетите итн.

Мирување на обврските

Студенту, твоите обврски мируваат:

- За време на бременост,
- Со дете до една година старост,
- За време на болест подолга од еден семестар,
- Поради семејни причини,
- За време на меѓународна размена на студенти во траење подолго од 30 дена во текот на одржувањето на наставата, доколку со наведената размена не се стекнуваат ЕКТС-кредити,
- За време на подготовки и настани на спортски настани кога има статус на член на репрезентација на Република Македонија,
- Неможност за исполнување на финансиски обврски,

- Во случаи за чија оправданост одлучува деканот, односно лицето овластено од него.

Студенту, должен си да го активираш студирањето во рок од 15 дена по истекувањето на настапувањето на причините за мирување. Ако не се активира мирувањето, ниту, пак, се запише година, односно семестар, ти престанува статусот студент.

Пример:

До советодавниот сервис за права на млади на mof.mk/servismлади беше поставено следното прашање:

„Студент сум на Машинскиот факултет при УКИМ и размислувам студиите да ги ставам една година во мирување поради друго професионално надградување. Што треба да направам, дали може подетално да ми го објасните процесот на ставање на студиите во мирување и што значи тоа за мене како студент? Дали ќе го изгубам местото во државната квота кога ќе се вратам на студиите и кои се можните проблеми што може да се појават кога ова ќе се случи?“

Одговор:

Согласно со член 324 од Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на секој студент може да му мируваат обврските во неколку случаи.

Во конкретниот случај, твоето барање за мирување на студиите³ би се подвело под точка 8, односно за тоа треба да одлучи деканот или, по негово овластување, продеканот за настава, по твое писмено поднесено барање и доставена соодветна документација. Доколку за време на мирувањето на обврските настанат измени во студиската програма, ти ќе продолжиш да студираш на изменетата студиска програма и си должен да ги исполниш обврските што претставуваат разлика помеѓу двете студиски програми. За време на мирувањето на обврските, можеш да полагаш испити доколку за полагањето на тие испити си ги исполнил условите. Исто така, имај предвид дека си должен да го активираш студирањето во рок од 15 дена по истекувањето на настапувањето на

---

³Молбата за остварување на правото на бесплатно школување што ја изработи советодавниот сервис за права на млади е составен дел од оваа брошура и се наоѓа на крајот на оваа брошура во делот практични обрасци.

причините за мирување. Доколку, пак, не го активираш мирувањето, ниту, пак, запишеш година, односно семестар, ќе ти престане статусот студент. За времетраењето на мирувањето на обврските ти не си задолжен со финансиски обврски доколку ги имаш измирено заостанатите финансиски обврски.

Престанок на статусот на студент

Студенту, статусот на студент ти престанува во високообразовната установа според условите и постапката утврдени со статутот на високообразовната установа. Статусот студент ти престанува ако :

- дипломираш,
- не ги завршиш студиите во рокот утврден со закон и со статутот,
- не го исполниш условот за упис во повисока година во роковите утврдени со статутот и правилата,
- се испишеш од факултет и
- си исклучен.

Статусот може да биде обновен според постапката утврдена со статутот на високообразовната установа, освен ако статусот не престанал со трајно исклучување. Трошоците за обновување на статусот ги поднесува самиот студент.

Што изработуваат студентите по завршување на студиите?

Студиите од прв циклус завршуваат со полагање на сите испити, изработка на дипломски труд или полагање на завршен испит, во согласност со студиската програма.

Дисциплински мерки

Студенту, ако ги повредиш должностите и не ги исполниш обврските, на додипломски студии може да ти се изрече дисциплинска мерка опомена, јавна опомена и исклучување.

Дисциплинската мерка исклучување се применува за учебната година во која е изречена.

Дисциплинските мерки ги изрекува Комисијата за дисциплински мерки на соодветната високообразовна установа. Во составот на дисциплинската

комисија еден член делегираат студентите на високообразовната установа на која е запишан студентот.

Со статутот на универзитетот, односно статутот на самостојната висока стручна школа се определува составот на дисциплинската комисија, начинот и постапката за утврдување на дисциплинската одговорност, мерките и условите под кои дисциплинската мерка се изрекува и правото на заштита на студентот. Постапката за дисциплинската одговорност се спроведува врз начелото на праведност и сослушување од страна на комисијата за дисциплински мерки.

Заштита на правата на студентите

Студентски правобранител

Заради твоја заштита на правата, студенту, на секој универзитет се избира студентски правобранител. Неговата задача е заштита на правата на студентот. Надлежноста, изборот и работата на студентскиот правобранител се утврдува со статутот на универзитетот.

Студенту, студентскиот правобранител ги штити законските права на студентите и правата утврдени со актите на универзитетот и на единицата, на кои им се повредени од органите на универзитетот и органот на единицата, како и од лицата вклучени во образовниот процес и од други лица. Студентскиот правобранител се избира од редот на студентите по правни студии, со минимум завршен 4 семестар и просек на студии од минимум 8,00. Неговиот мандат е за период од 2 години, без право на повторен избор.

Инспекциски надзор – Државен просветен инспекторат

Студенту, Државниот просветен инспекторат ги штити твоите права согласно со Законот за високо образование, статутот, правилникот со кој се уредуваат внатрешните односи за работа на единицата и етичкиот кодекс. Ова значи дека секој пат кога е прекршено некое твое право од овие правни документи, ти можеш да се обратиш до Државниот просветен инспекторат со цел решавање на спорната ситуација.

Државниот просветен инспекторат е самостоен орган на државната управа кој врши надзор над исполнетоста на образовните стандарди, обезбедувањето на квалитетот на образованието, ефективноста преку

евалуација на работата на воспитно-образовните установи, како и примената на законите, другите прописи и општи акти од областа на образованието и воспитанието. Просветен инспекциски надзор се врши во: основните училишта, средните училишта, детските градинки, установите за образование на возрасните, установите за образование и оспособување на ученици со посебни образовни потреби. Во високообразовните и научните установи инспекциски надзор се врши над примената на законите со кои се уредува високообразовната и научната дејност. Во ова тело постои посебен сектор за инспекциски надзор во високото образование и научните институти, ученичките и студентските домови.

Пријавувањето на повредата на твоите студентски права може да биде и анонимно, а инспекторите се обврзуваат да ги штитат вашите лични податоци кога пријавувате прекршување на правата. Досега до инспекторатот имаат пристигнато преку стотина пријави, од кои повеќето биле решени во полза на студентите.

Пример:

Професор на Државниот универзитет во Тетово, во текот на предавањата полемизирајќи со студент, во врска со темата на предавањето, изиритиран од фактот што студентот имал спротивен став од неговиот, започнал да го навредува и да му се обраќа со недолични зборови поврзани со неговата етничка припадност. По поведената постапка од страна на инспектори од Просветниот инспекторат, професорот е санкциониран.

Пример – Претставка до државен просветен инспекторат

До

Државниот просветен инспекторат – Скопје

_____ (адреса)

М о л б а

Јас _____ (име и презиме), студент на _____ (факултет) во _____ (година на студии), на студиска програма _____ со број на индекс _____, ја поднесувам оваа претставка до горенаведениот наслов.

Причината поради која ја поднесувам оваа претставка е _____

Контакт

Телефон: _____

Електронска адреса: _____

_____ (датум и место)

*Напомена: Претставката може да се поднесе и анонимно, со што институцијата се обврзува да не ги објавува информациите во јавност и пред лицата против кои е поднесена претставката

Пример – Молба за ставање студии во мирување

До

Факултетот _____
Служба за студентски прашања

М о л б а

Јас _____ (име и презиме), студент на
_____ (факултет) во _____ (година
на студии), на студиска програма _____ со број на
индекс _____, ја поднесувам оваа молба до горенаведениот
наслов, за да ми дозволи да ги ставам студиите во мирување. Молам
студиите да се стават во мирување поради _____
_____
_____.

_____
(датум и место)

_____
(потпис на студентот)

Пример – Приговор заради оценка од проверка на знаењето

До

деканот на _____

(факултет)

Приговор

Предмет: Во врска со оценката од испитот по предметот _____

Јас _____ (име и презиме), студент на _____ (факултет) во _____ (година на студии), на студиска програма _____ со број на индекс _____, согласно со член 115 од Законот за високото образование го поднесувам овој Приговор до деканот во законски предвидениот рок од 24 часа од објавување на резултатите по предметот _____, објавени на ден _____.

Овој приговор го поднесувам поради следниве причини _____

_____ (ако студентот е незадоволен од завршното оценување, односно оценување, односно од оценката, или ако смета дека испитот не е спроведен согласно со закон, односно правилник/статут на високообразовната установа).

Барам деканот да определи предметниот наставник да ја преиспита оценката во рок од 24 часа, а доколку предметниот професор во овој законски рок не ја преиспита оценката од завршното оценување, односно ја потврди оценката, барам деканот да формира тричлена комисија пред која ќе го полагам испитот.

Со цел повторното проверување да биде објективно, барам предметниот наставник _____ да биде изземен од член во испитната комисија.

_____
(датум и место)

_____
(потпис на студент)

Пример – Барање за остварување право на бесплатно школување

До _____
декан на _____
(факултет)

БАРАЊЕ

Јас _____, студент на _____ во _____ година, со број на индекс _____, го поднесувам ова барање до деканот _____, за да ми дозволи бесплатно школување во _____ година од студиите, односно во академската 20__/20__ година.

Согласно со член 110-а став 4 од Законот за високо образование, право на бесплатно школување имаат студенти со завршен просек од над 9 во претходната година. Во прилог на ова барање ви доставувам копија од индексот каде може да се види дека мојот просек во претходната година, односно во академската 20__/20__ е _____. Па така, согласно погоренаведената законска одредба и мојот просек, јас можам да го искористам моето право на бесплатно школување, со кое во наредната академска година, бесплатно ќе се школувам на _____ во Скопје.

Ви благодарам.

Со почит,

_____

Прилог:

-Копија од индекс број _____ на студент _____

Скопје, _____ 20__ година

_____
(потпис на студентот)

Здружението „Младински образовен форум“ [МОФ] е младинска невладина организација формирана во 1999 година, која работи на полето на образованието и на човековите права.

Активностите на организацијата се реализираат во рамките на три програми:

- 1) Неформално образование (Дебата, Учиме право и обуки за млади);
- 2) Истражување, анализа и креирање младински и образовни политики;
- 3) Младински активизам.

Програмите на МОФ се насочени кон промовирање критичко мислење, поттикнување толеранција и почит кон туѓите идеи и ставови, промовирање на правото и демократијата и развој на квалитетно и транспарентно образование.

МИСИЈАТА НА МЛАДИНСКИОТ ОБРАЗОВЕН ФОРУМ Е ДА ОБЕЗБЕДИ ПОЗИЦИОНИРАЊЕ НА МЛАДИТЕ КАКО РЕЛЕВАНТЕН ОПШТЕСТВЕН ФАКТОР КОЈ ЌЕ ГИ УНАПРЕДУВА ВНАТРЕШНАТА И НАДВОРЕШНАТА ИНТЕГРАЦИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.

Преку предавања, обуки, дискусии, кампањи, публикации и други методи, членовите на МОФ придонесуваат во етаблирање на демократските вредности и младинско учество во градењето отворено општество и интеграција на Македонија кон Европската Унија.

Брошурата „Студенту, ти имаш право да знаеш!“ е издадена во рамките на Проектот на УСАИД за граѓанско општество. Проектот на УСАИД за граѓанско општество го спроведува Фондацијата Отворено општество - Македонија во соработка со четири граѓански организации: Младински образовен форум, Форум – Центар за стратегиски истражувања и документација, Центар за граѓански комуникации и Реактор - Истражување во акција.

Главни цели на проектот се:

- 1) Заживување на граѓанското учество во политичкиот и општествениот живот,
- 2) Поддржување на граѓанското општество активно да се залага за демократски реформи,
- 3) Подобрување на соработката и здружувањето во граѓанскиот сектор за да се зајакне на граѓанската одговорност.

mof.mk/servismladi
www.mof.org.mk www.radiomof.mk
info@mof.org.mk
www.facebook.com/MOF.edu
www.twitter.com/MOFedu
www.youtube.com/YouthEduForum
www.flickr.com/MOFedu
телефон: +389 2 3139 692
факс: +389 2 3114 412

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

FOUNDAZIONE
OPREKOPNO
SOCIETU
MAKEDONSKA

РЕАДМИСЕН
ОБРАЗОВЕН
ФОРУМ
EDUCATIONAL
FORUM